

5. Проектирование деловых игр // Практикум по общей экспериментальной и прикладной психологии. Под ред. А.А. Крылова и С.А. Маничева. – СПб: Питер, 2000. – С.465 – 471.
6. Пугачев В.П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом: Учебник для студентов вузов. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.39-52.

УДК 378.1 (4)

ВИЩА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПІ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Міщик Л.І., д.п.н., професор

Запорізький національний університет

У статті розглядаються основні завдання модернізації освіти України в контексті Болонської угоди. Здійснення цих завдань дасть змогу впровадити інтеграційний процес за європейськими нормами і стандартами в освіті і науці. У кінцевому результаті ці кроки спрацьовуватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально – освітнього наукового середовища.

Ключові слова: модернізація, інтеграція, інновації, інноваційна діяльність.

Мищик Л.И. ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ И ИНТЕГРАЦИИ В ЕВРОПУ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются основные задачи модернизации высшего образования Украины в контексте Болонского соглашения. Реализация этих задач даст возможность внедрить интеграционный процесс согласно европейским нормам и стандартам высшего образования в науку и образовательную среду. В конечном результате такие шаги будут работать на повышение в Украине европейской культурной идентичности и интеграции Украины в общеевропейскую интеллектуальную образовательную научную среду.

Ключевые слова: модернизация, интеграция, инновации, инновационная деятельность.

Michik L.I. HIGH EDUCATION AS THE FACTOR OF THE INNOVATION DEVELOPMENT AND THE INTEGRATION IN EUROPE / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The key problem of the article is the question of modernization of the ukrainian high school according to the European norms and standards. In final result such steps will work on increasing in Ukraine of the European cultural identity and will promote the integration of Ukraine on all – European intellectual educational scientific environment.

Key words: the modernization, the integration, innovations, innovation activity.

Хоча людство і перебуває постійно в стані змін, однак здатність сприймати ці зміни і творити їх - це найважливіша характеристика способу життя саме людини ХХІ століття. Проблема полягає якраз у тому, що необхідно домогтися такого розуміння змін у цілому суспільстві. А вже сьогоднішня практика - це розбудова української державності, становлення ринкових і демократичних відносин, нові міжнародні господарські зв'язки і входження в процеси розвитку світової науки, культури і техніки. І не завжди члени нашого суспільства сприймають названі реалії як зміни позитивного характеру. Дається взнаки інерційність мислення та споглядацьке, а не творче ставлення до життя. Вважаємо, що в механізмах, покликаних виправити таку ситуацію, поряд із ЗМІ, різними соціальними інститутами мусить бути освіта.

Питанням інновацій у вищій освіті займаються такі дослідники: Г.В. Лаврентьєв, Н.Б. Лаврентьєва, В.А. Сластенін, Л. Подимова, Т.М. Лебедик, В.Ф. Мануйлов, В.М. Приходько, В.М. Журавский. Слід зазначити, що в Україні тільки починається активна

розробка цієї проблематики з орієнтуванням на положення Болонської угоди, тоді як у Росії, яка вже вступила в Болонську угоду і до 2010 року повинна повністю реформувати галузь вищої освіти ця проблематика активно розробляється. Україна теж знаходиться на шляху реформування вищої освіти, тому на базі Запорізького національного університету запроваджуються нові технології вищої освіти, які мають сприяти інтеграції України до Європейського простору.

Метою статті є розробка питання інтеграції системи вищої освіти України в Європейський освітній простір, проблема інноваційного розвитку вищої освіти України, та ознайомлення з досвідом роботи Запорізького Національного університету.

Освіта не може бути відокремлена від суспільства, і процеси, які відбуваються в освіті, так чи інакше віддзеркалюють те, що відбувалося чи відбувається в суспільстві в цілому.

Власне тому вища освіта України має відповідати соціально-економічним і політичним реаліям, які існують нині, нашим національним інтересам і світовій практиці. Якщо говорити про стратегію розвитку вищої освіти в Україні, то слід виділити такі основні її завдання: зміцнення національної системи освіти; її адаптація до ринкових і демократичних перетворень; повномірне входження освіти України в Європейський і світовий освітній простір.

Пріоритетами освіти при цьому є не знання самі по собі і навіть не "потреби народного господарства", а розвиток особистості і формування громадянина, здатного самостійно і вільно мислити та діяти. Саме тому стратегія вищої школи в Україні перш за все, вимагає обґрунтування та усвідомлення методології і логіки, вникнення в суть механізмів утвердження національної за своїм характером і змістом, вищої школи, яка б відповідала інтересам народу і держави й зміцнювала національну безпеку.

Апріорним є той факт, що для будь-якої держави питання надання національного характеру системи освіти одне з найголовніших. До цього питання не можна підходити формально, оскільки відбудеться профанація самої ідеї. І тим більше сьогодні, коли головним є зміст, структура й відстоювання інтересів держави. Саме тому переконані в тому, що має право на життя така робоча установка - національне у світі не обмежене етнічно національним аспектом, його слід розуміти як вседержавне, всеукраїнське.

У зв'язку із цим необхідно запропонувати конкретні нововведення в освіту, аби люди природно, без духовного насильства зрозуміли, що вони живуть у власній, незалежній державі, щоб українці пишалися нею і відстоювали українське як своє, рідне, величне, і водночас із повагою переймали все нове і перспективне, що є у світі.

Водночас вища освіта XXI століття, як і освіта загалом, має бути гуманістичною, тобто особисто зорієнтованою, базуватися на загальнолюдських цінностях, органічно поєднаних із цінностями національної культурно-історичної традиції. У її центрі має стояти людина, вихована в демократичних традиціях і підготовлена до співпраці з іншими людьми і народами. Повага до народів світу стає осмисленою цінністю лише тоді, коли базується на повазі до власного народу, власної культурно-історичної традиції, до батьківських духовних цінностей, до мови.

Ми ввійшли в період, коли зміна ідей, технологій, знань відбувається швидше, ніж зміна поколінь, і звідси виникають нові завдання перед вищою освітою. Саме тому освіта повинна набути інноваційного характеру, вона сама має адекватно змінюватися і формувати людину, здатну до постійного сприйняття змін протягом життя, до безупинного духовного, морального і фахового процесу перетворень. Інноваційність охоплює буквально всі сфери життя і передбачає утвердження відповідного способу життя людини, усього суспільства в цілому. Без цілісного погляду на інноваційність неможливо забезпечити стабільний, ефективний розвиток і власне економіки. Стає

зрозумілим, що окрім науки, у забезпеченні інноваційного типу розвитку економіки і суспільства в цілому провідну роль відіграє освіта. Безсумнівно є той факт, що інноваційність узагалі має стати визначним аспектом освіти. У такому випадку варто конкретизувати поняття інновації в освіті, куди можна віднести використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на удосконалення процесу виробничої діяльності, економічних, правових і соціальних відносин у галузі науки, культури та в інших сферах діяльності суспільства, реально ж інновація є кінцевим результатом інноваційної діяльності, що одержала реалізацію у вигляді нового чи удосконаленого продукту, реалізованого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, що був використаний у практичній діяльності. Для порівняння наведемо дифініції вищевживаних термінів, що їх надав закон "Про інноваційну діяльність":

- інновації - новостворенні (застосовані) і (або) удосконалені конкурентноспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

- інноваційна діяльність - діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентноспроможних товарів та послуг. І якраз через освіту ми можемо й повинні підготувати людину, здатну й охочу творити і приймати зміни та нововведення. Йдеться про зміну технологій, інформації, знань, самих обставин життя. На відміну від інших потенційних реалізаторів ідеї змінності, тільки освіта здатна швидко і глибоко утвердити в суспільній свідомості необхідність змін, ідею динамізму змін як адекватну сучасності рису життя, через яку держава і може забезпечити сталий розвиток, стабільно конкурентноспроможне й успішне суспільство [2].

Але для того, щоб готувати людину і суспільство до інноваційного типу життя, необхідно повністю змінити саму освіту, зробити її інноваційною за своїм характером. І модернізація освітнянської діяльності, та що здійснюється в нашій країні відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, яка була схвалена на II Всеукраїнському з'їзді освіти та затверджена Указом Президента України, якраз і покликана осучаснити освітню діяльність у напрямку її інноваційності [1].

Як відзначив у доповіді на підсумковому засіданні колеги міністр освіти і науки В.Г. Кремень, українська вища освіта має не лише постійно адаптуватися до соціально-економічної ситуації в державі, а й випереджати ці процеси, впливати на їх суть і кадрове забезпечення. Оперативною має бути і реакція вищої школи на ситуацію, яка складається на світовому ринку освітніх послуг. Відставання від світових тенденцій неприпустиме, адже воно може обернутись відчутними матеріальними і інтелектуальними втратами. Набутий досвід та порівняння вітчизняної та світових систем освіти дають можливість виділити кілька напрямів модернізації вищої школи відповідно до контексту. По-перше, необхідно змінити спрямованість навчального процесу. Безсумнівно, сума знань, яку отримує студент з фундаментальних, теоретичних наук, має велике значення, але це не єдиний і не найголовніший критерій. Тому при переході вищої освіти на багаторівневу систему підготовки фахівців існує тенденція поділу програм на освітню та професійно-освітню. Через це особливу увагу в реалізації цих програм необхідно приділити створенню технологій в організації педагогічного процесу на різних рівнях його здійснення, оцінку їхньої продуктивності [5, 9].

Педагогічний процес у вищому навчальному закладі своїм змістом і логікою побудови повинен поставити майбутнього фахівця в позицію активного діючого суб'єкта, який отримує відповідну професію, отримує гідну підготовку до високого рівня професійно-педагогічної компетентності.

Обговорюючи питання інноваційного характеру освіти у вищому навчальному закладі, не уникнути і проблеми педагогізації та спеціалізації навчально-виховного процесу. Це пов'язане перш за все з тим, що навчання студента у вищому навчальному закладі проходить у період радикальних соціальних змін, неоднозначності світової соціокультурної динаміки, міграційних процесів, впливу на психіку потужних інформаційних потоків. Студент інколи знаходиться в ситуації "самотності" з дійсністю, яку він не може охопити своєю непідготовленою рефлексією. Звідси - психологічна розбалансованість і роздвоєність особистості, маргіналізація студентського середовища, збільшення частки студентства, яке намагається подолати "абсурд" життя алкогольними, наркотичними та іншими негативними засобами (приклад роботи Методичної Ради).

Важливий блок проблеми інноваційного розвитку навчально-виховного процесу вищої школи становить інформатизація адекватними психолого-педагогічними технологіями. Ці технології нам ніхто і ніколи не подарує, їх треба створювати і освоювати самостійно.

По-друге: успішно функціонувати в інноваційній економіці студент не здатний без відповідної технологічної підготовленості. Тут головним напрямом модернізації вищої освіти є її інформатизація. Інформаційні технології відкривають нові можливості для пізнавальної діяльності студента. Це вільний доступ до різноманітної інформації, робота з багатьма джерелами інформації в інтерактивному режимі; набуття навичок розв'язання різноманітних проблем на основі їх усебічного дослідження й аналізу; здобуття певних знань із різноманітних галузей науки.

Не останнє місце відводимо і широкому впровадженню в навчальний процес таких інформаційних технологій як Інтернет та дистанційне навчання. Із приводу останнього можемо дискутувати, покладаючись на уже набутий досвід та існуючі закордонні практики.

Дистанційне навчання є інформаційно-освітньою системою доступу, що засвоєна на сучасних інформаційних технологіях. Сьогодні дистанційне навчання порівняно з іншими напрямками розвивається динамічніше. Його швидкому розвитку сприяє ряд факторів, насамперед оснащення вузів комп'ютерною технікою і розвиток мережі Інтернет. ЗНУ має серйозну технічну основу для розвитку дистанційного навчання, куди входить перш за все комп'ютерна телекомунікація, що дає можливість оперативно передавати різну інформацію на будь-якій відстані, забезпечити інтерактивність навчальних програм і оперативність зворотнього зв'язку, доступ до різних джерел інформації, організації спільних телекомунікаційних проектів [6, 4].

Особливого значення в Запорізькому університеті набуває нині питання розробки мультимедійного курсу. Відомо, що основу мультимедійного курсу складає мультимедіа-підручник, записаний на CD - дисках. Створення мультимедійних курсів потребує від викладача не тільки вільного володіння навчальним предметом, а й наявності спеціальних знань у галузі сучасних інформаційних технологій. У зв'язку з цим передбачається створення робочих груп із педагогів і психологів, які здатні оцінювати методичні напрямки курсів, програмістів, фахівців із сучасних освітніх технологій, фахівців із комп'ютерної графіки, відеозйомки тощо. Ця група фахівців у спільній діяльності буде розробляти мультимедійні курси та вирішуватиме ряд питань, у тому числі: визначення цілей курсів; основні шляхи їх впровадження в навчальний процес; конкретизація шляхів організації дискусій та інших засобів взаємодії між учасниками навчального процесу.

Ректорат ЗНУ приділяє велику увагу такій формі навчання, як мультимедіакурси, бо вважає що, є найбільш результативним засобом комплексного впливу на студента за рахунок сполучення концептуальної, ілюстративної і контролюючої частин, правильного розподілу їх співвідношень, який і забезпечує ефективне його вивчення.

За свідченням психологів, різноманітність форм подання матеріалу (відео, аудіо, графіка, мультиплікація, друковані тексти тощо) збільшує інтерес і водночас знижує стомлюваність, яка неминуче виникає при роботі з комп'ютером.

Усе це - інтеграційні процеси навчання у вищій школі. Інформаційна технологія починає дедалі сильніше впливати на організацію та зміст навчального процесу в Запорізькому університеті. Так, наприклад, на факультеті соціальної педагогіки та психології широко використовують сучасні інформаційні технології та засоби телетьюторингу під час підготовки соціальних педагогів, психологів соціально-психологічної реабілітації засобами музики (музикотерапія). Для забезпечення середовища доставки відеопотоку запитань студентів і відповідей професора використовується підключення двох вузів (ЗНУ і Магдебурзького університету) до всесвітньої мережі Інтернет.

Цикл лекцій був присвячений питанням історичного становлення музикотерапії у світі. Розкривався зміст поняття "музикотерапія", конкретизувався зміст та технологія використання музикотерапії в соціально-педагогічній діяльності.

Однак і зараз проблема впровадження іновативних інформаційних технологій в навчально-педагогічний процес ЗНУ залишається актуальним. Йдеться насамперед про інформаційно-педагогічні технології, дистанційне навчання, Інтернет, створення віртуальних навчальних схем. Кожна з названих проблем потребує окремого, фахового розгляду в наступному навчальному році.

По-третє: необхідні зміни відносин у самих закладах вищої освіти між головними учасниками навчального процесу - викладачем і студентом.

Традиційна система взаємин навчально-виховного процесу набуває суттєвих змін, однак реалізація їх ускладнюється рядом факторів. Серед них найголовнішим є той, що уявлення студентів про рівні і форми спілкування з викладачем складаються у період навчання у школі. А середня школа у своїй теперішній формі значною мірою не враховує індивідуальні характеристики в структурі особистості.

Разом із тим стає очевидним, що найважливішим аспектом підготовки сучасних фахівців виступає нарощування їхнього творчого потенціалу, активності, самостійності, критичності мислення, що пов'язані з підвищенням їхнього загальнокультурного рівня, розширення їхнього світогляду, громадської зрілості. Саме тому перед викладачем вищої школи виникає проблема здійснення інтеграції функцій освіти, виховання та культури.

До проблем модернізації вітчизняної вищої освіти входить і питання про її міжнародний контекст. Вхідження в європейський та світовий освітній простір - це не просто слова, це гостра, аж ніяк не однозначна соціальна проблема, яка потребує серйозної і розгалуженої теоретичної і практичної роботи.

Цей процес має багато цілей, які при їх узагальненні зводяться до трьох:

- 1) значне підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти й освітніх послуг вищих навчальних закладів;
- 2) поглиблення науково-навчальної співпраці і координації, подальше підвищення мобільності студентів, викладачів, дослідників, адміністративного персоналу європейських ВНЗ;
- 3) зростання якості європейської вищої освіти й здатність випускників європейських вищих навчальних закладів працевлаштуватися за умов, звичайно, "відкритого європейського ринку праці".

Реалізація названих завдань, безсумнівно, дасть можливість удосконалити і зробити якіснішою вітчизняну і європейську освіту.

А якість вищої освіти - ключова умова успіху Болонських реформ. Болонський процес посилює європейський акцент оцінки та контролю якості, акредитації, бере курс на зближення стандартів та процедур оцінки.

Інтеграція в європейський освітній простір розширює мобільність викладачів і студентів фактично в масштабах всієї Європи, що зумовлює також створення Європейського дослідницького простору; створює умови для розв'язання проблеми вільного вибору країни навчання, у тому числі й "на старті" освітніх маршрутів студентів. Включення вітчизняної освіти у Болонський процес посилює тенденції до усунення мовних бар'єрів, збалансованому співвідношенні англійської та національних мов без зниження потенціалів розвитку останніх [8, 64].

На наш погляд, Болонський процес належить не тільки до життєздатних, а й до тих реалій, що інтенсивно розвиваються сьогодні. Головне, він починає проникати в найбільш чуттєве середовище системи вищої школи – безпосередньо у вищі навчальні заклади. Якою ж має бути роль національних класичних університетів у загальноєвропейських обвинувальних процесах? На наш погляд, для класичного університету характерною рисою має бути "ідея культури", що допоможе розв'язати певні проблеми консолідації українського народу. Також актуальною є проблема поєднання національного характеру освіти з процесом її інтернаціоналізації. Саме класичні університети, для яких характерна мультимодальність освітнього і наукового простору, із багатьма їхніми знаковими для суспільства і в національному, і в світовому вимірі дослідженнями, можуть і повинні стати втіленням "ідеї університету" в умовах перебудови вищої освіти в Україні.

У напрямку цього шляху розвитку вітчизняної освіти Запорізький державний університет йде попереду, займає позиції лідера та ініціатора інтеграції наших викладачів і студентів у європейський освітній простір. Зокрема ректором університету професором В.В. Савіним підписано угоду з директором провідної європейської програми "Європейські перспективи соціального включення" професором В. Блемерсом щодо участі факультету соціальної педагогіки і психології в підготовці магістрів соціальної роботи.

Програма була розроблена 7 університетами з 6 країн-учасниць (Німеччина, Швеція, Норвегія, Португалія, Румунія, Англія), її мета - розробка з урахуванням різних підходів в окремих країнах європейської магістерської програми для спеціалістів, які працюють у галузі соціального супроводу, соціального виховання, соціальної адаптації.

Запорізький університет на основі укладеної угоди приєднується до цієї програми з вересня 2005 року, набираючи і готуючи групу студентів-магістрів у кількості 15-23 осіб. Групу складатимуть студенти, які мають ступінь бакалавра або спеціаліста за спеціальностями психолого-педагогічного, соціального, медичного напрямів. Уже сьогодні розв'язані питання організації рекламних компаній в університетах на предмет залучення студентів до навчання за програмою підготовки європейських магістрів. Підписано також угоду з видавництвом "Пітер Ланг" на закупівлю 45 підручників за 6 обов'язковими модулями та 45 підручників за 3 модулями за вибором магістрів, розроблено календар читання лекцій спеціалістами з різних країн, призначені координатори програми від ЗНУ (декан факультету Соціальної педагогіки та психології, професор Л.І. Міщик та доцент кафедри педагогіки і психології С.Ю. Пашенко).

Навчання магістрів передбачає ознайомлення студентів із правами людини та питаннями соціальної справедливості по відношенню до непривілейованих категорій населення (люди з особливими потребами, інваліди, хронічні хворі, психічні хворі, люди з різними видами аддиктивної поведінки, люди похилого віку, ув'язнені, мігранти та інші).

Названа програма включає конкретні технології, які вчать студентів як допомогти вказаним категоріям населення стати повноправними членами суспільства, розуміти

механізми соціального включення в громаду та перспективи інтеграції людей з особливими потребами. Навчальний план містить 6 обов'язкових модулів та 3 дисципліни за вибором. Серед них такі, як "Методи дослідження", "Етика та соціальна справедливість", "Теорії соціального включення", "Бачення Європи", "Порівняльна соціальна політика в Європі", "Теорії інтервенцій та соціальних змін". За бажанням магістри можуть прослухати спецкурси "Роботи з людьми з особливими потребами", "Спеціальне навчання", "Робота з мігрантами", "Робота з бідними", "Робота з хронічно хворими", "Психічне здоров'я", "Аддиктивна поведінка", "Робота з літніми людьми", "Робота з ув'язненими".

Засвоєння цих знань дасть можливість випускникам отримати диплом магістра європейського зразка, який не вимагатиме підтвердження при працевлаштуванні магістрів у будь-якій країні - члені Євросоюзу. Але найголовніше - це, безсумнівно, унікальна поки що в нашій країні можливість отримати специфічні знання, попит на які, переконані, буде завжди в будь-якій державі.

Приєднання до процесу підготовки "європейських магістрів" потребує від керівництва Запорізького університету та факультетських координаторів програми великих зусиль та копіткої роботи щодо організації діяльності цієї програми на базі ЗНУ. Насамперед, у процесі розробки знаходиться механізм реклами цієї програми з метою набору магістрів для 2-річного навчання, розраховується вартість навчання, відпрацьовується механізм організації приїзду закордонних колег для читання лекцій за модулями з жовтня 2005 року.

Ці організаційні проблеми ми подолаємо найближчим часом, адже нам дає натхнення й сили визнання європейськими організаторами програми з Німеччини та інших європейських країн високого професійного рівня наших викладачів, освітніх здобутків студентів нашого університету, можливостей професорсько-викладацького складу ЗНУ працювати на рівні найвищих міжнародних стандартів у підготовці фахівців з соціальної роботи. Багато сучасних напрацювань дозволяло викладачам факультету протягом 5 останніх років читати лекції та проводити семінарські заняття з проблем соціальної роботи в Німеччині, Канаді, США та інших країнах.

Студенти факультету проходили стажування в Магдебурзькому університеті Німеччини, Ріджайнському університеті Канади та інших навчальних закладах світу. На базі ЗНУ неодноразово проводилися "літні школи" обміну студентами, наші студенти брали участь у різних заходах закордонних університетів, що проводились ними на Сході Європи. Результатом активної міжнародної співпраці стало відкриття на базі факультету СПП лабораторії лікувальної педагогіки спільно з вищою школою соціальної роботи університету Магдебург-Стендаль.

Означені проблеми концентруються навколо питання поєднання можливостей новітніх педагогічних технологій з традиційними, а також їх психолого-педагогічного забезпечення.

Підсумовуючи, слід зазначити, що впроваджуючи нове, ми не повинні відкидати те, на чому загалом тримається освіта і виховання, а саме на технології суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога і студента. Від цього, на нашу думку, залежить результативність нової політики розвитку вищої вітчизняної школи. Ця політика має стати прозорою, розробленою на основі сучасних підходів, науково обґрунтованих рішень і їх психолого-педагогічного супроводу. Це забезпечить їй широку підтримку громадськості й уможливить відповідність проблемам суспільства. Послідовне розширення фінансового та інтелектуального інвестування в освіту дасть можливість мобілізувати людський фактор як визначний для економічного добробуту, інтелектуального і культурного розвитку нації.

У подальшій розробці цієї проблематики ми плануємо приділити увагу психолого – педагогічним умовам підготовки викладачів для застосування освітніх інновацій у просторі вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Послання Президента України до Верховної Ради України. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки // Урядовий Кур'єр. - 2002. - 4 червня.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4, від 16 липня 2002 року № 40-ІУ.
3. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Офіційний виступ України. - 2002.- № 16. -С.11-14//
4. Тип навчання - інноваційний. С. Ветров // Вища освіта України. -2001 №2. - С.50-56.
5. Василь Кремень. Модернізація систем освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2003. - №1. - С.9-14.//
6. Олійник В. Дистанційне навчання - не розкіш, а шлях до ... відкритої освіти // Освіта України. - 2002. - №49. - С.4.
7. Матвієнко О.В. Підготовка спеціалістів з інформаційної діяльності в галузі віртуальних комунікацій // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні. - 2000. - №2. - С.46-54.
8. Стан і перспективи розвитку Європейського простору вищої освіти. Костянтин Корсан // Психологія і суспільство. - 2004. - №1. – С.62-70.

УДК 785.6:378.678

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОГО ФАХУ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ

Небуну Ю.В., аспірант

Запорізький національний університет

У статті здійснено історичний аналіз становлення концертмейстерського мистецтва, виявляється структура і зміст дисципліни «концертмейстерський клас», у рамках якої проходить підготовка сучасних концертмейстерів.

Ключові слова: концертмейстер, акомпанемент, концертмейстерське мистецтво, акомпаніатор.

Небуну Ю.В. ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСКОЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ: ИСТОРИЯ СТАНОВЛЕНИЯ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье осуществляется исторический анализ становления концертмейстерского искусства, выявляется структура и содержание дисциплины «концертмейстерский класс», в рамках которой проходит подготовка современных концертмейстеров.

Ключевые слова: концертмейстер, аккомпанемент, концертмейстерское искусство, аккомпаниатор.

Nebunu J.V. PREPARATION OF SPECIALISTS OF KONTsertMEYSTERSKOY SPECIALITY: HISTORY OF BECOMING / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The historical analysis of becoming of kontsertmeysterskogo art is conducted in the article, a structure and maintenance of the discipline «kontsertmeystersky class» comes to light, which preparation of modern concertmasters passes within the framework of.

Key words: concertmaster, accompaniment, kontsertmeysterskoe art, accompanist.